

Temaet i Hanne Tofte Jespersens 2.sats Andante - note om flageolet-toner på strygerinstrumenter

I satsen introduceres temaet som *flageolet*-toner i 1.violinen (t.13-24)
og optræder siden egentlig kun som en "variant" af sig selv.
Noteret som almindelige faste toner [ikke-flageoletter]* ville temaet se sådan her ud:

The image shows two staves of music for Violin 1. The top staff is labeled 'Violin 1' and the bottom 'Vln. 1'. Both are in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 4/4 time signature. The tempo is marked as ♩ = 76. The music consists of eighth notes, many of which are beamed in groups of three, indicating triplets. The notes are mostly on the higher strings of the violin, characteristic of flageolet tones. The piece ends with a double bar line.

*) *Flageoletter* er toner, hvor man kun hører en tones overtoner, ikke dens grundfrekvens.
Man frembringer en flageolet-tone ved at sætte fingeren på en streng uden at trykke den ned på gribebrædtet.
Derved forkorter man den del af strengen, der kan bringes i svingninger, og den tone man så kan frembringe ved at spille på strengen, er en højtliggende tone med en "tynd", vibratoløs svævende klang.

På strygerinstrumenter skelner man mellem "naturlige" og "kunstige" flageoletter. Naturlige flageoletter frembringes på de løse strenge. De flageoletter, I ser og hører i HTJs 2.sats Andante, er kunstige flageoletter. Dem tager man som et "greb" med to fingre på samme streng. Den finger, der er nærmest "violinhovedet" (den snoede, yderste del af violinens "hals"), trykker strengen i bund; den øverste finger længere oppe på strengen berører kun let strengen.

I partituret, hvor temaet er noteret korrekt, så violinisten kan spille dets flageolet-toner med de rigtige greb, ser 1.violin-stemmen sådan her ud:

The image shows two staves of music for Violin 1, similar to the previous image. The top staff is labeled 'Vln. 1' and the bottom 'Vln. 1'. Both are in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 4/4 time signature. The tempo is marked as ♩ = 76. The music consists of eighth notes, many of which are beamed in groups of three, indicating triplets. The notes are mostly on the higher strings of the violin, characteristic of flageolet tones. The piece ends with a double bar line.

De fleste toner ovenfor er såkaldte "kvart-flageoletter"; sidste tone i t.19. og 1.tone i t.20 er dog "kvint-flageoletter".

Kunstige flageoletter noteres som et interval; nederste "tone" i grebet skrives med almindeligt nodehoved; det er den tone, man "hører"; for kvartflageoletters vedkommende klinger tonen to oktaver over den noterede "tone". Den øverste "tone" i grebet noteres med et åbent, rombe-formet nodehoved. Det er dér, strygeren sætter fingeren, vel at mærke med en ganske let berøring af strengen.
Kvint-flageoletterne klinger 1 oktav + en kvint over det, som nederste "tone" i grebet angiver.

NB. Hvis ikke temaet skulle spilles med flageoletter, ville man i takt 19-24 lægge melodilinjen en oktav op - det ville være den naturlige fortsættelse fra takt.18 at gå trinvis videre fra tonen 'e' op på 'f', i stedet for at springe en septim ned. Men på violin ville slutningen på temaet da komme for højt op teknisk set. Virkningen ved at lægge t.19-24 en oktav under er næsten den samme, fordi flageolet-toner klinger "ubestemmeligt højt".

Brug af flageoletter dukker for alvor op i kompositionsmusikken i 1800-tallets virtuose musik (Paganini m.fl.). I Vivaldis kendte værk "Årstiderne" fra ca. 1730 er det praksis at bruge naturlige flageoletter til at imitere fuglefløjt med (i 1.sats af "Foråret").

I moderne kompositionsmusik er flageoletter et almindeligt brugt virkemiddel.

Guitarister og elbassister m.fl. bruger de naturlige flageoletter, når de stemmer deres instrument.